

1.januar 1987

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

SPERRET til 1.1.1987
kl 19 00

NYTTÅRSTALE

Med forbehold om endringer

Denne første dagen i året er for oss alle minnenes og fremtidshåpets dag. I året som gikk hendte det mye som satte dype spor i våre sinn. Vi er ikke bare blitt ett år eldre, men mange erfaringer rikere.

Fredsprisvinneren Elie Wiesel la vekt på dette da han ble spurt om fortiden betød noe for ham. "Ja", svarte han, "fortiden betyr noe fordi den må være med å forme fremtiden".

Vi ønsker alle å gjøre det nye året bedre, gjøre tiden bak oss om til viktige erfaringer.

Det er de manges krefter som former vår fremtid. Selv om det finnes dem som mener historiens gang er uavvendelig, tror jeg som den danske dikter: Pessimistene er de reneste tåper, de tror på det motsatte av hva de håper. Nei, de optimister som verden beror på, er de som tør håpe på noe de tror på.

Et nytt år byr på nye muligheter.

Enda bredere og mer løfterikt blir perspektivet når vi ser lenger frem.

Vi har store muligheter og en sterk tradisjon å bygge på når vi skal møte 90-årene og et nytt århundre. Jeg er ikke i tvil om at vi kan utløse evner og vilje nok til å skape et godt grunnlag for nye generasjoner.

Men vi er inne i noen vanskelige og krevende år etter en periode med store oljeinntekter, da vi la for liten vekt på fremtiden og de krav den stiller.

Vi er inne i en økonomisk krise. Som nasjon har vi gjennom flere år brukt langt mer enn vi produserer, og kjøpt langt mer fra utlandet enn det vi greier å selge til utlandet. Vi har levd på forskudd, lånt til import og forbruk, og skjøvet regningen foran oss.

I tillegg har vi mistet store oljeinntekter. Selv om noen dollar høyere oljepris er et lyspunkt i mørket, får vi likevel for hver husholdning likevel 20.000 kr. mindre i inntekter fra oljen enn for to år siden. Vi må ha større eksportinntekter fra det som skjer i fastlands-Norge. Blir det ikke konkurransedyktig og kan vi ikke selge annet enn olje til utlandet, må det gå helt galt.

I 1986 har vi lagt om den økonomiske politikken for å rydde opp i denne uholdbare situasjonen. Men mye står igjen.

Når vi nå skal tilpasse vårt forbruk til en lavere nasjonalinntekt, la oss ikke glemme at vi fortsatt vil være et av verdens rikeste land, Vi er 4 millioner mennesker med rike tradisjoner og et sterkt fellesskap. Nå må vi stå sammen for å sikre vår fremtid og våre barn og eldre.

Vi kan stille større krav både til oss selv og til andre. For sammen må vi legge opp en kurs slik at vi kan skape mer og bruke mindre. Nå trenger vi et felles løft. De som er sterkest må løfte noe mer enn andre og de kan gjøre det uten å ha grunn til å klage.

Jeg føler meg sikker på at vi er i stand til å ta det skippertak som nå er nødvendig.

Det må bety bedre resultater i all eksportrettet virksomhet.

Jeg tror ikke det er klart nok at dette må gjelde oss alle. For det næringslivet som selger til utlandet er jo helt avhengig av hvor godt og effektivt vi alle fungerer. Hvor god skolen er, hvor gode transportløsninger vi har, hvor god og rimelig service som ytes gjennom de private og offentlige tjenester.

Vi må hjelpe hverandre til å gjøre tingene bedre, samarbeide for at summen av vår innsats skal bli større.

For hva betyr konkurranseevne i mer menneskelig forstand?

At vi gjør vårt beste.

At vi er opptatt av hverandre og hvordan vi kan samarbeide for et bedre resultat.

Vi betyr så mye for andre, ikke bare for våre nærmeste, og for våre arbeidskamerater, men for mennesker vi ikke kjenner, og som får merke om vi gjør en god jobb.

Viljen til å yte, varmen og tjenestevilligheten virker inn på oss alle.

Også viljen til å tenke nytt.

For hjulene griper hele veien inn i hverandre. Vi er alle brukere av hverandres tjenester.

La oss spørre oss selv: Kan vi på vår arbeidsplass få til bedre løsninger. Kan vi skape nye muligheter ?

Kanskje kan vi bruke det dyre utstyret vårt, i bedriftene, i sykehusene, i skolene i flere av døgnets timer, så vi får større nytte av dem?

Kanskje kan vi ordne oss slik at åpningstidene blir lenger, når arbeidstiden blir kortere?

Vårt samfunn er preget av verdier som likhet i levekår og livskvalitet. Det er en styrke ved vårt samfunn vi ikke alltid verdsetter klart nok, men som det er viktig å ta vare på. Det gir et godt grunnlag for den innsats vi nå må gjøre.

Vi må anstrenge oss spesielt for de distrikter hvor vi igjen har fått en negativ utvikling. Mange lokalsamfunn har igjen opplevet utrygghet og usikkerhet for hva fremtiden skal bringe.

Vi må snu denne utviklingen ved å hjelpe fram nye arbeidsplasser og nye næringer og ved å sikre kvinner arbeidsmuligheter i distrikts-Norge.

Men helhetsbildet er heldigvis ikke bare svart eller grått.

I flere av våre næringer ser vi gode resultater. Utsiktene i norsk fiskerinæring er gode. Ressursene øker og lønnsomheten er bedret. Oppdrettsfisket - er en god vekstfaktor i mange kystdistrikter.

Trollavtalen ble en milepel i 1986. Det viste seg altså til sist at Troll kan temmes. Utnyttelsen av våre store gassforekomster har perspektiver langt inn i neste århundre.

EDB-teknikken åpner nye muligheter som passer godt inn i den norske virkeligheten, med store avstander og spredt bosetting.

Vi skal få med oss det beste i det som skapes av nye impulser og samtidig bygge på vår egenart, vårt språk og vår kultur, som samlende krefter i det norske folk.

Igjen må vi sette mennesket i sentrum, trekke alle med, og utløse nye krefter. Vi når lenger når alle er med og yter sitt. Det gjelder for Norge som nasjon, men det gjelder like mye i den enkelte bedrift, på det enkelte kontor, og i det enkelte hjem.

Mange av dere opplevde, som jeg, professor Lindeman og hans pasient Jarl Gunnar Andersen i frokost-TV rett før jul. Etter å ha vært totalt døv i 20 år etter en skade, kunne han følge med på en helt annen måte i det som skjer omkring ham, høre sin datter rope.

Det jeg har på hjertet er ganske enkelt dette: Vi må satse på den utvikling og de muligheter som kan hjelpe syke til å bli friske, eller som kan gi våre eldre trygghet og et rikere liv.

Vår samlede innsats for helse er faktisk lavere enn i mange andre land, målt pr. innbygger. Vi gjør nå mye for å få mer ut av hver krone som settes inn. Det kan bl.a. skje gjennom nye driftsformer, og større frihet for den enkelte institusjon til å utnytte ressursene best mulig.

Men vi må også være forberedt på å bruke mer av vår nasjonale inntekt for å holde en høy standard, sikre tilbudene og motarbeide køene.

Usikkerhet og tvil om våre felles evner til å styre er nå det vi minst trenger. Nå er det behov for samling, ikke strid. Kanskje er det også dette mange har følt i vanskelige tider i vår politiske hverdag.

La oss gjøre krisetider om til nye muligheter. Krise er også tid for reformer. Vi må i det nye året ta mål av oss til å få et bedre og mer rettferdig skattesystem, slik at det ikke inviterer til sløsing og misbruk av ressurser.

Vi har et godt trygdesystem som vi vil verne om. Dette dreier seg om umistelige verdier for vårt samfunn. Folketrygden fyller i år 20 år. Vi må finne løsninger som kan sikre finansieringen og trygge fremtiden.

Begge disse store oppgavene må løses på tvers av partipolitiske skillelinjer. Det gjelder hovedpillarer for vår økonomi og vår velferd.

Med glede har vi tidligere opplevet evnen og viljen til å finne løsninger i nasjonale spørsmål. Det skjedde i vår oljepolitikk og i vår sikkerhetspolitikk for et par år siden, med viktige positive virkninger for vårt land.

Nå vil alle tjene på at vi lykkes på nye felter. Jeg tror de fleste nå venter en slik holdning av partier, Regjering og Storting. Jeg håper vi lykkes med det i 1987.

Får vi det til, og får vi et godt samarbeid om inntektsoppgjør og en fremsynt økonomisk politikk, har vi også tatt de viktigste skrittene ut av en alvorlig økonomisk krise. Bare slik kan vi sikre sysselsetting og velferd.

Erich Fromm sa en gang - det var faktisk her i Oslo - at "å være lykkelig vil si å ha lyst til å gjøre det man allikevel må." Vi bør ha med oss også dette, i det vi nå går til.

Det er tid for omtanke, tid for omsorg for bredere og mer langsiktige interesser, tid for å sette en del kjepphester på stallen.

Heller ikke i 1986 har vi unngått ulykker og tragedier som har rystet oss. I Vassdalen mistet 16 unge soldater livet under forberedelsene til NATO-øvelsen. Atte unge amerikanere mistet livet i en helikopterulykke. 14 mennesker omkom under brannen i Kaledonien hotell i Kristiansand. Og hver uke rammes noen i trafikken.

Våre tanker går til de nærmeste, som ulykken har rammet, så brutalt og meningsløst.

Det er noen trekk ved vår tid som skaper uro og angst hos mange, ikke minst foreldre, i dag.

Også frem til vårt land når den internasjonale narkotika-handel. Unge mennesker blir ofre. Vi må ha en fast og klar holdning når det gjelder bekjempelse og kontroll av dette onde. Vi må gi politiet de muligheter de trenger for å beskytte vårt samfunn og vår fremtid, og gi helseinstitusjonene muligheter for de behandlingstilbud som trengs for å redde unge mennesker ut av giftens favntak.

Vi legger stor vekt på å bekjempe kriminalitet og styrke rettssikkerheten for den enkelte. Det aller viktigste må være å forebygge. Den styrkede trafikkovervåkingen som ble igangsatt i høst er et eksempel på at det kan gi resultater.

Jeg er glad for at man i lokalsamfunnene, i vårt sosialvesen og politi er så sterkt engasjert i å bekjempe de negative tendensene vi i dag ser.

Det har vært en styrke for vårt land at samfunnsansvaret har vært sterkt. Mange av de utfordringer vi står foran, kaller nettopp på vår evne til omtanke.

Denne holdningen må også gjelde i forhold til våre nye landsmenn, innvandrere, flyktninger og asylsøkere. Vi har en tradisjon i dette arbeidet som vi har plikt til å ivareta. Mange nordmenn opplevde under krigen betydningen av å kunne søke tilflukt i et trygt land.

Jeg vil også få gi honnør til alle dere som på frivillig basis finner glede og mening i et engasjert arbeide i vårt rike organisasjonliv, fra idrettslag til kristne foreninger, i humanitært eller politisk arbeide.

Det er også dette arbeidet, for barn og unge som har lagt grunnlaget for de internasjonale idrettstriumfer Norge har høstet. Uten bredde, er det ikke mulig å få fram toppene. Vi gleder oss i fellesskap over våre håndballjenter, skijenter og andre av våre idrettsutøvere.

Det skjedde mye i 1986 som viser at vi lever i det forfatteren Marshall McLuhan kalte "den globale landsby". Kjernekraftulykken i Tsjernobyl har gjort mat uspiselig, beiter ubrukelig, vann udrikkelig, og jord udyrkbare. Ikke bare i områdene rundt kraftverket, men i mange land, også vårt eget. Giftutslipp fra Basel har etterlatt seg skremmende virkninger i en døende Rhinen.

Vitenskap og teknikk, som skal være menneskenes hjelpemiddel, framstår også som en trussel mot menneskeheter.

Dette er den verden vi skal overlate våre barn.

Vi må se alvoret i øynene, vite at vi heller ikke her har lov å skyve problemene foran oss.

Vi må sette kreftene inn i arbeidet for miljøvern - mot sur nedbør, giftige utslipp til jord, luft og vann. For hva hjelper det å legge forholdene til rette for en bedre levestandard, hvis vi gjør det på bekostning av naturen, selve livsgrunnlaget for oss alle? Og selve rammen om et meningsfylt liv?

Vi skal ikke stanse utviklingen. Millioner på millioner av mennesker er avhengig av økonomisk utvikling og framgang for å komme ut av fattigdom og nød. Men vi må finne fram til en utvikling som naturen kan tåle. Dette er mulig. Vi vet mye om hvordan. Det gjelder å bruke den innsikten, påvirke de som har innflytelse og ansvar i alle land. Da trengs vi alle til å skape holdninger og en sterk opinion, som uttrykk for det som er de viktigste verdiene.

Også gjeldskrisen i utviklingslandene truer i dag selve ressursgrunnlaget og det globale miljø. Den truer menneskeverd og moral.

Vi er alle inne i en sirkel av meningsløshet, fordi det er mangel på vilje til å se helhet og sammenheng. Slik skader vi alle og hverandre. Dette er bare ett av så mange eksempler på at kortsynthet rammer oss alle. Vi må ta ansvar for hverandre, både nasjonalt og internasjonalt.

Våpenkappløpet er vår tids aller største dilemma. Det bygger på mistillit og kampen om makt og innflytelse, og det skjer til enorme kostnader. Våpenlagrene øker ikke bare i øst og vest, men også i den tredje verden. Denne utviklingen må snues. Vi må utnytte de viktige muligheter som ble åpnet opp i 1986 gjennom møtet mellom president Reagan og generalsekretær Gorbatsjov i Reykjavik.

Vi må også bruke mulighetene for å øke utvekslingen gjennom handel og kultur, samarbeidet om miljøvern og ved å holde fast på kampen for de grunnleggende menneskerettigheter. Selv om vi har sett lyspunkter i året som gikk, er menneskerettighetene fortsatt truet mange steder. Av krig i Afghanistan, av politisk og religiøs undertrykkelse, av raseskillepolitikken i Sør-Afrika.

I forbindelse med FNs fredsår i fjor, fikk jeg mange brev fra norske barn, fra barnehager og skoleklasser. I ord og tegninger viste dere at ønskene om en fredeligere og en mer rettferdig verden er sterke og levende. Jeg vil få takke dere alle for den inspirasjon og oppmuntring dette gir.

Til slutt vil jeg rette en takk til dere alle, hjemme og ute for den innsats som er gjort i 1986.

Hans Majestet Kong Olav vil i år kunne feire 30-års jubileum som konge. Vi er imponert og takknemlige for den store innsats Kong Olav - og hans familie - gjør.

Vi sender varme tanker til vår Konge, når vi ønsker ham, og hverandre, et godt nytt år!